

Üstad deve kuşu için; "Devekuşu gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor. Başını kuma sokar, tâ görünmesin." diyor. Fakat bilim deve kuşunun saklanmak için değil, tehlikenin yönünü tespit için kafasını kuma soktuğunu ifade ediyor, izah eder misiniz?

Bu gibi ifadeler, teşbihtir, temsildir, örnektir, kıssadır, anolojidir. Teşbih ve temsilde ise olayın aslının olup olmadığından çok, verilmek istenen mesaj önemlidir. Mesela, ilk dokuz sözdeki temsiller ve hikayeler gerçekte olmayan şeylerdir, ama vermiş olduğu mesaj gayet etkili ve ikna edicidir.

Deve kuşu örneği de benzer bir teşbih ve temsildir; aslının olup olmadığına bir önemi bulunmuyor.

Üstadımız bu inceliğe şu şekilde işaret ediyor:

"Hem de usul-ü mukarrerendir: Sıdk ve kizb, yahut tasdik ve tekzip, kinayât ve emsallerinde, fenn-i beyanda 'maânî-i ûlâ' tâbir olunan suret-i mânâya raci değildirler. Ancak 'maânî-i sânevî' ile tabir olunan maksat ve garaza teveccüh ederler."

"Mesela: 'Filânın kılıncının bendi uzundur.' denilse, kılıncı olmazsa da fakat kameti uzun olursa, yine hüküm doğrudur, yalan değildir."(1)

Bir adamın boyunun uzunluğunu ifade etmek için şöyle bir teşbih kullanılıyor: **"Filanca adamın kılıncının kılıfı uzundur."** Halbuki adamın ne kılıcı var ne de kılıncının kılıfı bulunuyor. Şimdi birisi kalkıp **"Sen yalan söyledin, zira adamın kılıç ve kılıfı bulunmuyor."** dese, maksadı anlamamış olur.

Adamın uzun bir kılıcı ve buna uygun bir kılıfı olsa, ama boyu kısa olsa, o zaman ifade yalan olur. Zira bu atasözü boyun uzunluğunu ifade etme hususunda bir şiar bir sembol olmuştur. Bu atasözü boyu kısa adamlara sarf edilemez. Bu atasözü ile ifade edilen mananın yalan veya doğru olması birinci manaya değil ikinci manaya göredir, çünkü atasözünü sarf eden kimsenin kastettiği birinci değil ikinci manadır. Birinci manaya takılanlar genelde cahil kimselerdir, temsilin ve teşbihin misyonunu anlamıyor demektir.

Özet olarak, adamın boyu uzun olup kılıç ve kılıfı olmasa söz doğru olurken, adamın boyu kısa olup uzun bir kılıç ve kılıfı olsa söz yalan olur.

Risale-i Nur'daki temsili hikayelerin aslı olmasa da hakikate olan işarete ve ispattaki kesinliğine bir zarar vermez. Çünkü Risale-i Nur'daki temsil ve teşbihlerin birinci manası değil, iman hakikatlerine işaret eden ikinci manası kast ediliyor.

(1) bk. [Muhakemat, Birinci Makale \(Unsuru'l-Hakikat\)](#)